

UNDERVISNINGS
MINISTERIET

Anbefalinger fra Rådet for demokratisk dannelse

Rådet for demokratisk dannelse blev nedsat af undervisningsminister Merete Riisager i oktober 2018 og har til opgave at styrke arbejdet med demokratisk dannelse på ungdomsuddannelserne.

Medlemmer af rådet

Kathrine Lilleør (formand), Roula Akkari, Maja Bødtcher-Hansen, Niddal El-Jabri, Yasser Ghanbari, Thomas Hoffmann, Torben Jakobsen, Mikael Jalving, Inger Margrethe Jensen, Kasper Sand Kjær, Gregers Langkilde Madsen, Torben Rugberg Rasmussen, Birgitte Vedersø, Karen West.

Anbefalinger fra Rådet for demokratisk dannelse

Rådet for demokratisk dannelse blev nedsat af undervisningsminister Merete Riisager i oktober 2018 og har til opgave at styrke arbejdet med demokratisk dannelse på ungdomsuddannelserne.

Layout: Presse- og Kommunikationssekretariatet,
Undervisningsministeriet

Fotograf: Leitorp+Vadskær

ISBN-nummer: 978-87-603-3203-6

© Undervisningsministeriet, december 2018

Anbefalinger fra Rådet for demokratisk dannelse

Rådet for demokratisk dannelse blev nedsat af undervisningsminister Merete Riisager i oktober 2018 og har til opgave at styrke arbejdet med demokratisk dannelse på ungdomsuddannelserne.

Rådet skal mødes fast to gange årligt for at drøfte to-tre fiktive – men dog genkendelige – cases, hvor det demokratisk dannende læringsmiljø på ungdomsuddannelserne udfordres. Formålet er, at rådet på baggrund af drøftelser af casene kommer med anbefalinger til, hvordan de konkrete situationer bør håndteres. Rådet mødtes første gang i november 2018, hvor de drøftede to cases om henholdsvis 'Selvsegregering' og 'Deling af krænkende materiale', og på baggrund af drøftelserne nåede de frem til deres anbefalinger. De to fiktive cases samt rådets overordnede betragtninger og anbefalinger til henholdsvis undervisningsministeren, ledelserne og lærerne på institutionerne kan læses på næste side.

CASE 1: Selvsegregering

Beskrivelse af fiktiv case

Lærerkollegiet har observeret, at skolens elever de seneste par år er begyndt at opdele sig i køn og etnicitet. Det kommer til udtryk i måden eleverne fysisk placerer sig på skolen, og måden de taler om hinanden på. Der er således områder på skolen, hvor de etniske danske piger holder til. Områder på skolen hvor drenge med anden etnisk oprindelse holder til osv. Når eleverne taler om hinanden, er det også på en meget opdelt måde med sætninger som ”spørg tørklædepigerne” eller ”det må være danskerdrene, der har gjort det.” Hvis lærerne i undervisningen laver grupper på tværs af grupperingerne, møder de modstand. Flere lærere er derfor begyndt at lade eleverne vælge deres grupper selv. Andre forsøger på forskellige måder at nedbryde grupperingerne i undervisningen, så eleverne møder den mangfoldighed, som skolen rummer, men der er ikke enighed om, hvad der er det rigtige at gøre blandt lærerne. Opdelingen har også betydning for de sociale aktiviteter og skolens forskellige udvalg. Der sidder eksempelvis kun elever med etnisk dansk oprindelse i elevrådet og festudvalget. Derimod kommer der ingen etnisk danske elever til de alkoholfrie spilleaftener. I en trivselsundersøgelse kommer det til udtryk, at eleverne på tværs af køn og etnicitet er glade for at gå på skolen. Lærerne er bekymrede for, at skolen, stik imod sit værdigrundlag, er med til at skabe segregerede og intolerante samfundsborgere.

Overordnede betragtninger i Rådet

Selvsegregering i undervisningen skal identificeres og forhindres

Selvsegregering defineres af rådet som dette, at unge vælger at opdele sig i kulturelle og undertiden faglige fællesskaber. Således, at de unge passivt eller aktivt selvudelukker sig fra deltagelse i sociale sammenhænge, og dette kan være bestemmende for valg af uddannelsessted. Rådet mener, at målet er, at skabe normer for et uddannelsesfællesskab, hvor man arbejder på tværs af kulturelle forskelle. Alle er enige om, at læreren skal udøve tydelig klasseledelse, og ledelsen skal sanktionere, hvis elever – efter lærerens anvisninger – ikke vil arbejde i gruppe med bestemte elever, da det er et brud på institutionens studie- og ordensregler.

Er selvsegregering uden for undervisningen et problem?

Rådet mener, at selvsegregering er et problem, hvis det foregår på institutionen – dvs. både i undervisningen og i tiden uden for undervisningen på institutionen – da det er en del af den demokratiske dannelse at agere med andre, der ikke ligner én selv hverken i baggrund eller værdier. Eleverne skal desuden forberedes til et arbejdsmarked, hvor man ikke selv kan vælge, hvem man arbejder sammen med, eller hvem man skal udøve sin service overfor.

I forlængelse heraf påpeger rådet, at eleverne selv må bestemme, hvem de er sammen med uden for institutionen, så længe det ikke påvirker det demokratiske dannende læringsmiljø på institutionen negativt.

Rådets anbefalinger til ministeren

Bedre uddannelse af lærere til at håndtere denne type situationer

Rådet mener, at håndtering af situationer, der udfordrer det demokratisk dannende læringsmiljø og det interkulturelle klasserum, bør indgå i uddannelsen af lærere og studievejledere i forbindelse med efteruddannelse og pædagogikum. Der kunne også være tale om kurser, der styrker lærernes forståelse af de socialpsykologiske og religiøse mekanismer, som gør, at nogle grupper agerer på en bestemt måde.

Ikke flere regler fra politisk hold

Rådet mener, at der ikke er behov for flere regler fra politisk hold.

Rådets anbefalinger til ledelserne

Sanktionering af institutionens studie- og ordensregler

Rådet mener, at ledelsen skal have en skærpet opmærksomhed på, at overtrædelse af institutionens studie- og ordensregler (fx hvis en elev ikke vil følge lærerens anvisninger i undervisningen) skal påtales og sanktioneres. Lærerne skal i forlængelse heraf støttes i deres klasserumsledelse, ligesom det er en ledelsesopgave at understøtte håndteringen af de særligt udfordrede elever.

Tydelige værdibaserede regler for institutionen

Rådet mener, at man skal formulere positive forventninger til elevernes indstilling til studiemiljøet. Værdierne kunne være tillid, respekt, ansvar, medbestemmelse, potentiale, engagement og ligeværdighed, der implementeres som institutionens lokale identitet.

Dialog med eleverne

Rådet mener, at ledelsen skal have en tæt dialog med eleverne om de problemer, der er forbundet med selvsegregering, herunder etnicitet, kultur og religion. Rådet understreger, at det er vigtigt, at ledelsen lytter til de elever, der ikke oplever sig som en del af institutionens fællesskab. Rådet opfordrer til, at der skabes tid og rum for lærerne til at have dialog med eleverne om selvsegre-

gering. Rådet konstaterer, at det er en forudsætning for læring, at der ikke foregår negativ selvsegregering.

Styrket efteruddannelse

Rådet mener, at ledelserne skal efteruddanne lærere og studievejledere til at håndtere selvsegregering som i casen og kontroversielle emner gennem tydelig klasseledelse og ved at forstå de socialpsykologiske og religiøse mekanismer, der gør, at eleverne agerer på en bestemt måde.

Sociale arrangementer som en obligatorisk del af undervisningen

Rådet mener, at ledelsen skal lade udvalgte sociale arrangementer være en obligatorisk del af undervisningen, da det styrker relationen mellem lærer og elev og eleverne indbyrdes.

Rådets anbefalinger til lærerne

Tydelig klasseledelse

Rådet mener, at lærerne skal udøve tydelig klasseledelse, så selvsegregering i undervisningen forhindres.

Dialog med eleverne

Rådet mener, at lærerne skal have en tæt dialog med eleverne om kontroversielle emner og selvsegregering. Det er vigtigt, at lærerne lytter til de elever, der ikke oplever sig som en del af institutionens fællesskab.

CASE 2: Deling af krænkende materiale

Beskrivelse af fiktiv case

På en gymnasieskole i Storkøbenhavn er der en dreng, Joakim, der deler et billede af en pige på Snapchat. Billedet er på sin vis uskyldigt, men det viser en pige af anden etnisk herkomst, nemlig Fatima, i færd med at kysse en dreng. Det er stærkt problematisk for Fatima, at materialet bliver delt. Ledelsen finder ud af, at det er Joakim, der har delt billedet, Joakim erkender sig skyldig og får en sanktion. Han bliver bortvist fra skolen i to dage. Lidt senere samme dag er der en pige fra Fatimas klasse, Khawla, der henvender sig til ledelsen, og beder rektor om at komme ned på pigetoiletterne. Her ser rektor, at alle toiletterne er overmalet med graffiti, der udstiller Fatima. Udtalelser som "Bend over Bitch" og "Be my Ho" er ledsaget af primitive tegninger. Fatima er utrøstelig. Samtidig er alle Fatimas venner i gang med at tage billeder af graffitien – for i forargelsens navn at dele dem med deres venner. Rektor forsøger at konfiskere elevernes mobiltelefoner og tager det op som punkt på næste ledelsesmøde. Hun planlægger at sige noget på næste morgensamling, skrive noget om billeddeling på skolens hjemmeside og sætte et forløb i gang med Sex og Samfund for alle nye 1.g. klasser, hvor det problematiske mht. deling af billeder også bliver taget op. Efter episoden kan lærerne iagttage en utryghed blandt eleverne. De ønsker ikke at bade med hinanden i gymnastik, og flere og flere fravælger fester og sociale aktiviteter.

Overordnede betragtninger i rådet

Religion og køn spiller en rolle

Rådet mener, at Fatimas skamfølelse er forbundet med kultur og religion. Rådet mener også, at casen har et element af negativ social kontrol, fordi det ligger implicit i casen, at Fatima kan blive udsat for repressalier, hvis hendes familie ser billedet. Derfor er det en case, der både handler om seksualitet, negativ social kontrol og mobning.

Rådets anbefalinger til ministeren

Tiltag mod negativ social kontrol

Rådet mener, at den sociale kontrol vil trives så længe elevfordelingen understøtter selvsegregeringen, fordi elever vælger gymnasier, hvor de kan indgå i store grup-

per, der ligner dem selv. Bekymringen er, at vi går imod selvsegregerede ungdomsuddannelser, der vil understøtte negativ social kontrol.

Tiltag for kønsligestilling

Rådet mener, at seksualundervisningen i grundskolen skal forbedres, og at det også bør være obligatorisk på ungdomsuddannelserne, og formuleres i læreplanerne på de gymnasiale uddannelser og i kravene til grundforløbets første del på erhvervsuddannelserne, at man skal inddrage seksualpolitiske problemstillinger i eksempelvis dansk, religion, samfundsfag, historie, biologi og idræt.

Rådet mener, at der er tale om en kulturel problemstilling, der rækker ud over institutionernes kerneopgave.

Derfor anbefales det, at der nationalt oprettes specialuddannede udgående teams, der med forbillede i gode eksempler hjælper elever til at bygge bro mellem skoleliv og privatliv. Rådet anbefaler ministeren at samarbejde om dette projekt med andre relevante ministre.

Rådets anbefalinger til ledelserne

Deling af privat materiale og mobning skal sanktioneres

Rådet mener, at deling af privat materiale og mobning skal sanktioneres af ledelsen. Rådet mener, at ledelsen i sin sanktionering af delingen ikke skal tage hensyn til, at offeret muligvis føler en større krænkelse over delingen af billedet, end andre ville have gjort. Skolen bør styrke undervisning i digital dannelse.

Hjælp til Fatima

Rådet mener, at Fatima skal have hjælp til at håndtere de repressalier, hun muligvis vil opleve hjemmefra. Ledelsen bør hjælpe hende og eventuelt inddrage andre myndigheder, civilsamfundsorganisationer eller det foreslåede

nationalt udrykningsteam mod negativ social kontrol. Ledelsen er forpligtet på at hjælpe enhver elev uanset kulturel og etnisk baggrund og skal være parat til at yde forskellig form for hjælp. Skolen bør gøre det alment kendt, hvor eleverne kan søge hjælp.

Rådets anbefalinger til lærerne

Ligestilling

Rådet mener, at lærerne i højere grad skal undervise i digital dannelse og i kønsligestilling. De bør inddrage seksualpolitiske problemstillinger i deres undervisning samt bestræbe sig på at diskutere kontroversielle problemstillinger med eleverne, når det er relevant.

Hjælp til Fatima

Rådet mener, at lærerne og studievejlederne skal være bevidste om, at de er rollemodel for eleven. Især når eleven har behov for hjælp, kan en lærer eller studievejleder ved sin faglighed og personlighed være til forbillede og inspiration.